På uppdrag av: Göteborgs Stad
Beställarens kontaktperson: Maria Lejon
Version/datum: 2017-08-14

PM Inventering av groddjur vid Robertshöjdsgatan/Smörslottsgatan 2017

Bakgrund

Göteborg Stad har genom Maria Lejon beställt en inventering av groddjur som ska komplettera en framtagen naturvärdesinventering i samband med framtagande av en detaljplan för bostäder och skola vid Robertshöjdsgatan/Smörslottsgatan. Detaljplanen har varit ute på samråd och då framkom behov av att inventera förekomst av groddjur inom planområdet, då det sedan tidigare är känt att ett antal arter av groddjur har sina livsmiljöer i området runt Härlanda tjärn. Länsstyrelsen efterfrågar bl. a. ett resonemang på hur de fridlysta groddjuren påverkas av den föreslagna exploateringen. Syftet med groddjursinventeringen är att ta reda på om och var groddjur förekommer, samt att föreslå tänkbara förstärkningsåtgärder som kan genomföras för att gynna dem.

Områdesbeskrivning

Inventeringsområdet för groddjur (Figur 1) utgörs idag av skog som hänger ihop med det sammanhängande rekreationsområdet vid Härlanda tjärn och Delsjöområdets naturreservat. Planområdet sträcker sig norrut in bland bebyggelsen och naturvärdesinventerades av Calluna under sensommaren 2016 (Sörensen 2016). Delar av inventeringsområdet för groddjur klassades då som klass 4 "visst naturvärde".

Naturvärdesinventeringen konstaterade att planområdet har viss betydelse för biologisk mångfald och naturvärdena i området är kopplade till skogen med död ved, kala berghällar och mossbeklädda block. Vidare förekommer det områden där naturvärdena är kopplade till en variation av både trädslag och trädens grovlek vilket kan gynna flera olika artgrupper t ex kryptogamer, groddjur och insekter. Död ved på marken och blockig terräng är ofta positivt för groddjur.

Groddjur kan förekomma inom området då det finns mindre vattendrag och små partier våtmark. Vanlig groda, padda, åkergroda och mindre vattensalamander är sedan tidigare kända från den närliggande Härlanda tjärn och Svarttjärn.

Calluna AB
Linköpings slott, 582 28 Linköping
Hemsida: www.calluna.se
Telefon (växel): +46 13-12 25 75
Projektledare: Håkan Sandsten
Intern projektkod: HSN0063
Foton: © Calluna AB om inget annat anges
Rapporten bör citeras: Sandsten H 2017. PM Inventering av groddjur vid Robertshöjdsgatan/Smörslottsgatan 2017. Göteborgs stad.

Groddjur metod

Salamanderinventering gjordes med visuell observation med lampa enligt Naturvårdsverket (2005):

"Visuell observation med hjälp av lampa

Metoden utförs nattetid och används för att påvisa närvaro/frånvaro av större vatten-salamander. Inventeraren (utrustad med lampa) vandrar sakta i strandlinjen runt dammen samtidigt som strandzonen genomlyses. Med fem meters mellanrum görs ett uppehåll på ca 30 sekunder då strandzonen genomlyses grundligt. Under hela inventeringen räknas alla individer av större respektive mindre vattensalamander och om möjligt könsbestäms djuren. Även övriga observerade groddjur räknas och artbestäms. Svåråtkomliga partier runt dammen, med t.ex. branta kanter eller tät vegetation, undersöks inte.

Visuell observation är en enkel och billig metod som inte heller kräver någon hantering av djuren. Test av metoden har visat att en relativt stor andel av de individer som vandrat ner i ett vatten också observerats (Hellberg et al. 2004). Då kontakt med vattnet ofta inte är nödvändig är risken att sprida smitta minimal. Visuell observation kan dock vara svår att använda i djupa vatten eller vattensamlingar med tät vegetation."

Groddjursinventeringarna utfördes eftermiddag 15 maj och natt före midnatt 19 maj 2017. Det var milt väder med svag vind vid båda tillfällena.

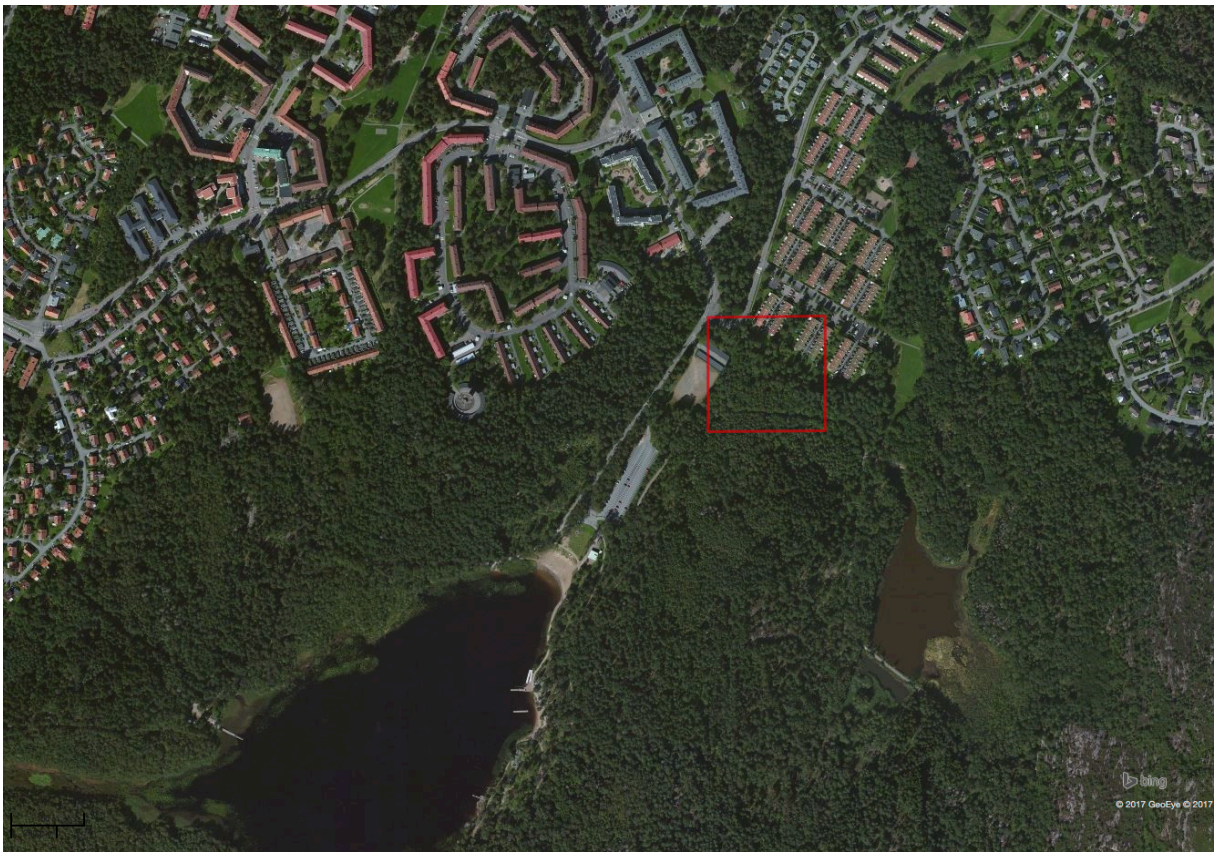

Figur 1. Det primära inventeringsområdet är markerat med en röd ruta, men översiktlig inventering skedde i större delen inom kartbilden (utanför bebyggelse).

Fynd av groddjur

Inget småvatten som kan fungera som potentiellt lekvatten finns inom det primära inventeringsområdet. Det finns diken längs med gångstigen i söder men de ser inte ut att vara särskilt lämpliga för groddjurslek. Ett dike genomkorsar området söderifrån till Robertshöjdsgatans sväng, men inte ens vid blötare väderlek bedöms det ge förutsättningar för groddjurslek. Vid fältbesöken den 15 och 19 maj 2017 var dikena nästan helt uttorkade trots att det hade regnat.

Inga groddjur hördes eller sågs i det primära inventeringsområdet vid nattinventeringen 19 maj 2017. Inga förutsättningar för att hitta yngel fanns, eftersom inga småvatten finns. Det primära inventeringsområdet är jämförelsevis flackt och har inga blockfält som groddjur kan övervintra i. Det finns dock lite död ved som kan fungera som gömställe för groddjur.

Eftersom det primära inventeringsområdet var litet (ca 2,5 ha) och groddjur rör sig över större områden eftersöktes potentiella lekvatten och groddjur även utanför. Det var svårt att hitta bra småvatten, skogen är utdikad och torr. Det närmaste småvattnet, där det dock inte fanns några groddjur, var på västra stranden av Svarttjärn. Ett blötare år borde det gå att hitta grodor eller salamandrar där. I själva tjärnen syntes mycket fisk och endast paddyngel sågs. Vanlig padda är giftig för fisk och är inte ovanlig att hitta i tjärnar med fisk. Enligt Artportalen har vanlig groda och åkergroda hittats i Svarttjärn.

Skogsbacken mellan Svarttjärn och Härlanda tjärn bedöms ha ett värde för övervintring och som livsmiljö för groddjur. Inga småvatten hittades dock där. Mellan Härlanda skogsväg och Härlanda tjärn finns en flack svämlövskog, men inga småvatten kunde hittas. Däremot finns det en eller flera dammar vid utloppet och där sågs yngel på djupt vatten. Sannolikt var det paddyngel. Vid utloppet av Härlanda tjärn har många fynd rapporterats i Artportalen. Det gäller mindre vattensalamander, vanlig groda, åkergroda och vanlig padda.

Livsmiljöer och spridningsmöjligheter

Det finns inget i denna inventering eller tidigare naturvärdesinventering som tyder på att det primära inventeringsområdet eller detaljplaneområdet har en nyckelroll för lek, spridning, övervintring eller som livsmiljö för groddjur. Granplanteringen söder om det primära inventeringsområdet är utdikad, torr och enformig. Den utgör sannolikt inget värdefullt område för groddjur idag.

Istället är det framförallt området norr och väster om Härlanda tjärn som verkar vara rikt på groddjur. Uppenbarligen finns det goda möjligheter för både lek och livsmiljöer omkring Härlanda tjärns utlopp i väster. Även svämlövskogen norr om Härlanda tjärn såg bra ut, även om inte många fynd har gjorts där i det svårtillgängliga området. Även Svarttjärn verkar ha goda förutsättningar för groddjur, åtminstone för vanlig padda. Spridning mellan Svartjärn och Härlanda tjärn och vidare ner längs utloppet hindras inte av någon bebyggelse eller trafikerade vägar idag. Stora delar av Delsjöområdet verkar vara jämförelsevis framkomligt för groddjurens rörelser idag.

Förstärkningsåtgärder

Inga förstärkningsåtgärder för groddjur föreslås för detalplaneområdet eftersom inga fynd har gjorts där. Vid Svarttjärn har redan vattendraget från utloppet åtgärdats så att det blivit mer slingrande och omgivningen består av öppen parkmark istället för sluten skog. Även om så snabbt rinnande vatten inte fungerar för groddjurslek skulle åtgärderna kunna vara positiva för spridning och som livsmiljö för groddjur. Det verkar dock inte finnas något lekvatten att sprida sig till längre nedströms. Åtgärderna bedöms därför ha begränsat värde för groddjur.

Förstärkningsåtgärder för groddjur föreslås därför istället norr och väster om Härlanda tjärn och vid Härlanda tjärns utlopp, där många fynd av groddjur har gjorts enligt Artportalen. Där finns det fuktig mark och sannolikt möjlighet att gräva små lekvatten längs med Härlanda skogsväg. I mer höglänt skog föreslås allmänna natur- och kulturhänsyn för att ge gömställen och livsmiljöer för groddjur. Död ved på marken sparas, gärdesgårdar och andra gamla stensamlingar sköts om så att de inte växer igen, öppna marker hävdas lagom mycket (som äng).

Slutsats

Ett genomförande av detaljplanen bedöms inte hota de fridlysta groddjuren. Den habitatförlust som skulle ske i kanten av Delsjöområdet är förhållandevis liten jämfört med den stora areal som fortsätter vara tillgänglig. Det finns inget som tyder på att området har en nyckelroll för spridning, fortplantning, övervintring eller som livsmiljö. Förstärkningsåtgärder föreslås utanför detaljplaneområdet.

Referenser

Hellberg E, Gustafson D, Malmgren J C & Rygne H 2004. Större vattensalamander i Örebro län : inventering 2003 : sammanställning av kända lokaler 1989-2003. Publikation / Länsstyrelsen i Örebro län nr 2003:26.

Naturvårdsverket 2005. Inventering och övervakning av större vattensalamander 1 Version 1:0 : 2005-04-21.

Sörensen 2016. Naturvärdesinventering — Smörslottsgatan/Robertshöjdsgatan, Göteborgs stad 2016, Calluna AB.

Figur 2. Diket kommer från en granplantering söder om det primära inventeringsområdet.

Figur 3. Här går diket ihop med andra diken längs med gångstigen och sedan i en trumma under den.

Figur 4. I det primära inventeringsområdet finns det en del död ved med betydelse för groddjur och annan biologisk mångfald.

Figur 5. Vid blötare väder kan diket kan ha mer vatten längst i norr nära Robertshöjdsgatans skarpa sväng, men då skulle vattenflödet vara alltför starkt för lek av groddjur.

Figur 6. Svarttjärn.

Figur 7. Potentiellt lekvatten vid stranden av Svarttjärn.